

ÇALIŞMA KİTABI

ORTAOKUL

GEÇMİŞİN İZİNDE

KADINLARIN MÜCADELESİ 2: EĞİTİM HAKLARI

Esra KAPTAN İZMİR

YENİİNSAN

GEÇMİŞİN İZİNDE
**KADINLARIN MÜCADELESİ 2:
EĞİTİM HAKLARI**

ÇALIŞMA KİTABI
ORTAOKUL

Yeni İnsan Yayınevi - 436
Eğitim Serisi - 80

Geçmişin İzinde Kadınların Mücadelesi 2: Eğitim Hakları Ortaokul Çalışma Kitabı

Editörler: Gülçin DİLEK, Ramazan ALABAŞ

Yazar: Esra KAPTAN İZMİR

İstanbul, Kasım 2022

ISBN: 978-625-8309-40-9

Genel Yayın Yönetmeni: Aytaç Timur

Dil Uzmanı: İ. Seçkin AYDIN, Koray ÖZ, Uğur DEMİRCAN, C. Tugay GÖKSU

Kapak Tasarımı: Elif Buğra KUZU DEMİR, Muhammed Fatih BİCAN

Dizgi: Esra KAPTAN İZMİR

Sertifika No: 12186

©Tohum Yayıncılık Turizm Reklam ve Sağlık Hizm. San. Tic. Ltd. Şti. 2020

İçerenköy Mah. Değirmenyolu Sokak Kutay İş Merkezi B Blok

No:18 Kat:2 Büro:6 Ataşehir/İstanbul

Tel: (0 216) 489 84 08

Tüm hakları saklıdır. Yayıncının yazılı izni olmaksızın, tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, hiçbir yolla çoğaltılamaz.

www.yeniinsanyayinevi.com
yeniinsanyayinevi@gmail.com
newhumanpublisher@yahoo.com
[facebook/yeniinsanyayinevi](https://facebook.com/yeniinsanyayinevi)
[instagram/yeniinsanyayinevi](https://instagram.com/yeniinsanyayinevi)
twitter.com/yeninsanyayin

Bu öğrenci çalışma kitabı, 218K401 - 218K402 proje numaralı
TÜBİTAK 1003 - Öncelikli Alanlar Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı
kapsamında hazırlanmıştır.

www.kadinlardaoradaydi.com

GEÇMİŞİN İZİNDE KADINLARIN MÜCADELESİ 2: EĞİTİM HAKLARI

ÖN SÖZ

Kadınlar uzunca bir süre tarih yazımının dışında bırakıldılar. Deneyimleri, mücadeleleri yazmaya değer bulunmadı. Onları tarih sayfalarında göremeyen torunları da büyükannelerinin tarihte dikkate değer işler yapmadıklarını, haklarını aramadıklarını düşündüler. Oysa yapılan araştırmalar ortaya koydu ki Geç Osmanlı Dönemi'nden itibaren kadınlar, toplumsal yaşamda karşılaştıkları eşitsizliklere yüksek sesle karşı çıkmış, haklarını aramak için çaba sarf etmiş ve toplumsal yaşamın her alanında var olmak için çeşitli mücadelelere katılmışlardır. Bununla da kalmayıp savaş yıllarında ülke savunmasında çok önemli roller üstlenmişlerdi. "Geçmişin İzinde-Kadınların Mücadelesi" Çalışma Kitabı serisinde bu azimli kadınların, kadın-erkek tüm vatandaşların eşit haklara sahip olduğu bir toplum hayallerini gerçekleştirmek ve torunlarına bağımsız bir ülke bırakmak için hangi maceralara atıldıklarını keyifli etkinliklerle öğreneceğiz. Kitaplarda dönemin kadın dergileri, gazete haberleri, karikatürler, anılar ve fotoğraflar gibi tarihsel kaynaklar yer almıştır. Böylece birincil kaynaklarla doğrudan meşgul olan öğrencilerimizin, geçmişteki kadın seslerini duymaları, onları tanımaları, deneyimlerini anlamaları ve onlarla bu yolla iletişim kurmaları hedeflenmiştir. Ortaokul düzeyindeki öğrencilerimizin okumasını kolaylaştırmak amacıyla eski Türkçe terimler, metinlerde günümüzdeki karşılıklarıyla sunulmuştur. Bilgi metinlerinin ve tarihsel kaynakların incelenmesinin ardından öğrencilerin eğlenerek tamamlayabilecekleri etkinliklere yer verilmiştir. Son olarak "Neler Öğrendik?" başlığı altında tüm öğrenmelerin değerlendirilebileceği, bulmaca gibi eğlenceli etkinlikleri kapsayan değerlendirme soruları hazırlanmıştır.

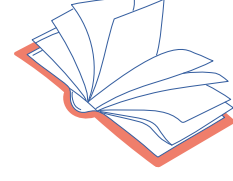
Serinin bu ikinci kitabında Osmanlı Devleti'nin modernleşme sürecinde kadınların eğitimi için atılan adımları, erkeklerle eşit eğitim hakkına sahip olmayan kadınların eğitim haklarının peşine nasıl düştüklerini, bu hak arayışı sürecinin öncü kadınlarını ve bu hakların nasıl kazanıldığını inceleyeceğiz. Böylece diğerlerinde olduğu gibi eğitim haklarının kazanımının da kolaylıkla gerçekleşmediğini, talep ve mücadeleyle örülmüş bir sürecin sonunda kadınların bu insan hakkına sahip olabildiğini fark edeceğiz.

Bu kitabın hazırlanmasında emeği geçenlerden başta değerli proje yürütücülerimiz Dursun Dilek ve Erdal Aslan'a, kitapların tasarım ve düzelti sürecini titizlikle yürüten değerli araştırmacımız Ramazan Alabaş'a, kitap sayfalarının görsel tasarımını da üstlenen kitabın yazarı sevgili bursiyer öğrencimiz Esra Kaptan İzmir'e, metinlerin dil bakımından kontrolünü sağlayarak güzel bir Türkçeye öğrencilerimize ulaşmasını sağlayan değerli araştırmacımız İbrahim Seçkin Aydın'a, kitabın grafik tasarım sürecini yürüten değerli araştırmacımız Elif Buğra Kuzu Demir'e ve grafik tasarımında görev alan sevgili bursiyer öğrencimiz Muhammed Fatih Bican'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Gülçin DİLEK
Sinop, 2022

İÇİNDEKİLER

Kadınların eğitim hakkı mücadelesi	2
Kadınlar Dünyası dergisi.....	5
Nuriye Ulviye Mevlan.....	6
Aziz Haydar Hanım.....	7
Sıra sizde!.....	8
Kadınlar yükseköğrenim haklarını kazanıyor.....	9
Kadınlar Üniversitede	10
Kadınlar karma eğitimi destekliyor.....	11
Kadınlar erkeklerle eşit eğitim fırsatlarına kavuşuyor.....	12
Neler öğrendik?.....	13
Seçilmiş Kaynakça ve Görsel Kaynaklar.....	16

SİMGELERİ TANIYALIM

→ Konuyla ilgili öncü kadınların sözlerini gösterir.

→ Konuyla ilgili önemli gelişmelerin yaşandığı tarihleri gösterir.

→ Konuyla ilgili tarihsel sıralamayı gösterir.

→ Konuyla ilgili yorum yapmanız istenen soruları gösterir.

→ Konuyla ilgili ayrıntılı bilgilerin verildiğini gösterir.

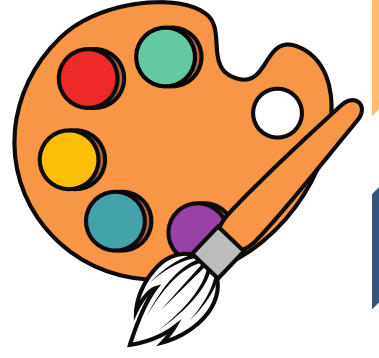
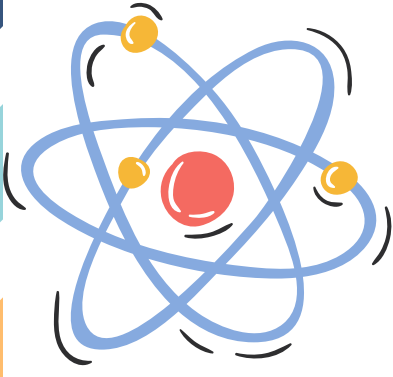
→ Konuyla ilgili etkinlik yapılacağını gösterir.

→ Konuyla ilgili değerlendirme sorularını gösterir.

Türk Kadınları Eğitim Haklarını Kazanıyor!

Bu kitapta Türk kadınlarının
eğitim haklarını kazanmak için
verdikleri mücadeleleri
öğreneceğiz.

KADINLARIN EĞİTİM HAKKI MÜCADELESİ

Osmanlı Devleti'nde 1800'lü yıllara gelinceye kadar kadınlar Sıbyan mektebi denen mahalle mekteplerine gidebiliyorlardı. İlkokul düzeyindeki bu okula kız ve erkek öğrenciler birlikte gider; okuma, yazma ve temel dinî bilgileri öğrenirlerdi. Erkek öğrenciler orta ve yükseköğretim kurumları düzeyinde medrese adı verilen okullara devam edebilirlerdi.

Cüz kesesiyle bir kız çocuğu (1890'lar)

Kaynak: Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı

Mahalle mektebine başlama töreninden bir sahne

Ressam: Hüseyin Rifat Çeteci (1861-1939)
akt. Üstünipek ve Üstünipek, 2014

Mahalle mektebini bitiren kız çocuklarının ise okullardaki eğitim hayatı sona ererdi. Ancak varlıklı ve kültürlü bazı aileler kızlarına özel öğretmenler tutardı. Bazen de kendileri eğitim vererek onları yetiştirirlerdi. Bu yıllarda kız çocukları için eğitimde fırsat eşitliği yoktu.

Erkekler okula devam ederken kadınların devam edememesini yorumlayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

O dönemde ilkokulu bitiren erkekler eğitim hayatına devam ederken kadınların okula gidememesinin kadınlar ve toplum açısından sonuçları neler olabilir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1839 yılında "Tanzimat Fermanı" denilen belgeyle Osmanlı toplumunda insanlara bazı haklar verildi ve bu durum kanunlarla yasal hâle geldi. Bu ferman ile kadının sosyal hayattaki hakları gündeme taşındı. Ayrıca, eğitim hakkı için adımlar atılmasını kolaylaştırdı. Böylece o güne kadar ihmal edilen kadınların eğitimi konusuna önem verilmeye başlandı. İlk ve orta öğretim düzeyinde sistemli eğitim almaları için okullar açıldı. Bu okullardan bazılarını inceleyelim:

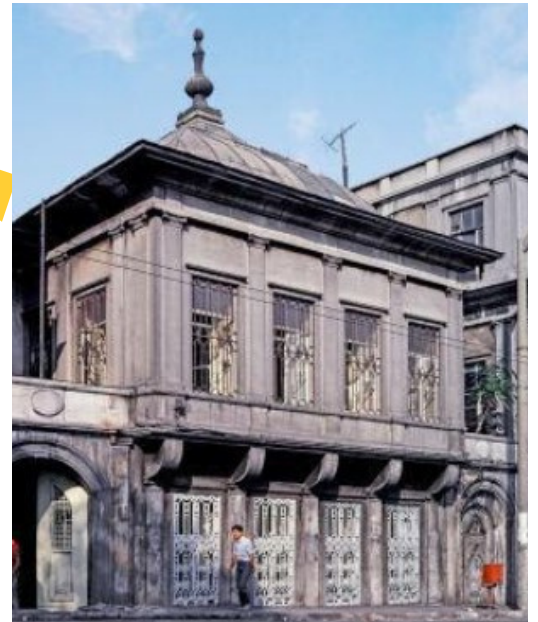
1842
Ebelik Eğitimi

Tanzimat Devri'nde kadınların eğitimi konusunda ilk gelişme kadın ebelik okullarıdır. Avrupa'dan getirilen ebeler Osmanlı kadınlarına ebelik kursu verdi.

Ebelik kursunu bitirenlere diploma verildi. Ancak kursa katılım için uzun zaman okuma ve yazma bilmek bile zorunlu değildi.

1858
Kız Ortaokulları

Kadınların ilkokuldan sonra eğitimlerine devam edebilecekleri kız ortaokulları açıldı. Ancak burada derslere girecek kadın öğretmen olmadığı için yaşlı erkek öğretmenlerin derslere girmesine izin veriliyordu.

İstanbul Sultanahmet'teki Cevri Kalfa Kız Ortaokulu

1869
Kız Meslek Okulları

Kız çocuklarının mesleki ve teknik eğitim almaları için 1869'da kız meslek okulları açıldı.

İstanbul Kız Meslek Okulu

Kaynak: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2014

1870
Kız Öğretmen Okulu

Kız çocukları için eğitim kurumlarının açılmasıyla bu okullarda kadın öğretmen ihtiyacı doğdu. Kadın öğretmenler yetiştirmek için 1870'te Kız Öğretmen Okulu açıldı.

İstanbul-Sultanahmet'te Açılan İlk Kız Öğretmen Okulu

Kaynak: Erdem ve Yiğit, 2010

İstanbul- Çapa'da Açılan İlk Yatılı Kız Öğretmen Okulu Binası

Kaynak: Erdem ve Yiğit, 2010

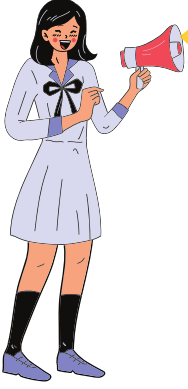
Cumhuriyet ilan edilmeden önce kadınlar için okullar öncelikle İstanbul'da, ardından yavaş yavaş bazı illerde açıldı. Ancak bu dönemde kadınların eğitim almaları toplumun bazı kesimlerini rahatsız etmiş ve tartışma konusu olmuştu. Kadınlar henüz üniversiteye de kabul edilmemişlerdi.

Kadınlarla erkekler ayrı okullarda eğitim görmüş, erkek öğretmenlerin kadınlara ders vermesi kısıtlanmıştı.

Cumhuriyet ilan edilmeden önce kadın ve erkekler eşit eğitim hakkına sahipler miydi? Öğrendiklerinizden yola çıkarak açıklayınız.

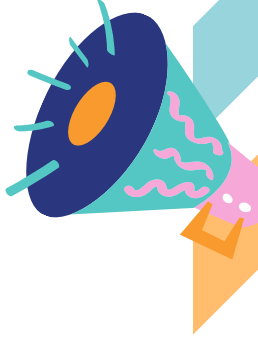
Kadınlar: "Beklemeyelim, bekleyecek zamanımız kalmamıştır!"

Tanzimat Dönemi'nde açılan okullarda eğitim alan kadınlar bilinçlendi. Meşrutiyet Dönemi'nde yaşanan gelişmelerle birlikte kadın dernekleri kuruldu. Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu savaş koşulları nedeniyle kadınlar ilk kez Posta ve Maliye Bakanlıklarında memur olarak çalışmaya başladılar. Kadınlar, erkekler gibi yükseköğrenim ve tüm eğitim haklarına sahip olmak istiyorlardı. Bunun için öncelikle basın aracılığıyla seslerini duyurdular.

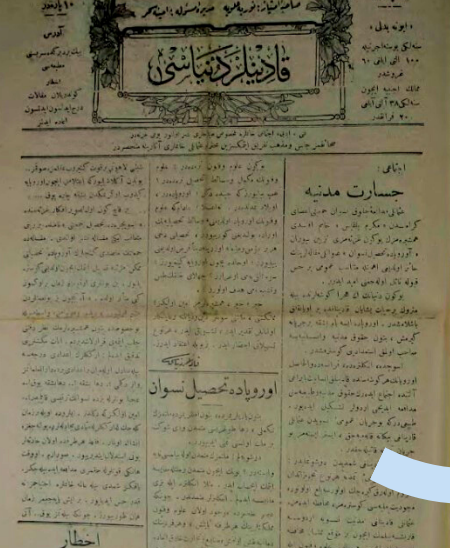
Kadınlar Dünyası dergisinde yükseköğrenim haklarını savunan yazılar kaleme alındı. Üniversite şubelerinin kadınlara da açılması istendi.

Konu dergi kanalıyla kadınlar arasında tartışıldı. Kadınlar Dünyası yazarları, eğitimin bir insanlık hakkı olduğunu savunarak yükseköğrenim hakkının kadına tanınmamış olmasını eleştirdi.

Kadınlar Dünyası isimli dergide Mükerrerem Belkis "Avrupa'da Kadın Eğitimi" başlıklı yazısında Avrupalı kadınların eğitim ve bilim alanındaki durumunu belirttiikten sonra şu ifadeleri kullandı:

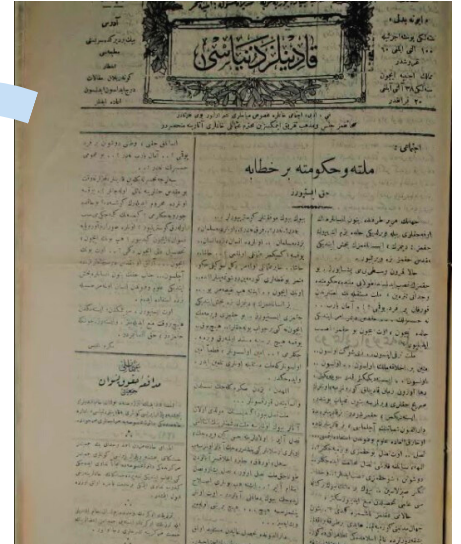
Avrupa'da Kadın Eğitimi

Kaynak: Kadınlar Dünyası, 22 Haziran 1913

Bir kere bizim için bu memlekette yükseköğrenim yok. Hâlbuki buna ihtiyacımız vardır. İkinci olarak gasp edilen ve hâlâ edilmekte olan haklarımızı başka türlü elde etmek mümkün değil. Mutlaka ilim ve fen silahlarıyla donanmış olmamız gerekir.

Millete ve Hükümete Bir Hitabe: Hak İstiyoruz!

Kaynak: Kadınlar Dünyası, 11 Temmuz 1913

İstedığımız, hakkımız şudur: Biz kadınlara da üniversite şubelerinin açılması, biz kadınların da o eşsiz bilgilerden ve bilimlerden yararlanması.

NURİYE ULVİYE MEVLAN

(1893-1964)

GAZETECİ, YAZAR, KADIN HAKLARI
SAVUNUCUSU

Üniversiteyi istemek bizim insani hakkımız.
Bilmiyorum bunu istemekte ne aşırılık görülüyor? Asıl aşırılık hakkımızın verilmemesindedir.

Ulviye Mevlan'a göre eğitim, kadınların kişiliklerini kazanması ve yeni neslin en iyi şekilde yetiştirilmesi için önemlidir. Çünkü ona göre, eğitilmiş bir anne topluma faydalı bir evlat yetiştirebilirdi.

Ulviye Mevlan, şahsi servetini kullanarak Kadınlar Dünyası dergisini kurdu. Bu dergide kendi çabalarıyla kız öğrenciler için özel okul açan Aziz Haydar gibi kadınları tanıtarak destekliyordu.

Ulviye Mevlan Kadınlar Dünyası sayfalarından kadınlara üniversite kapılarının açılmasını ve üniversitede derslerin kadınlara uygun saatlerde verilmesini talep etmiştir.

Kaynak: Kutlar, 2008; Çakır, 2011.

Kadınlar Dünyası dergisinde, Ulviye Mevlan'ın kadınların eğitim talebi konusundaki yazısı:

Erkekler kadar kadınlar aydınlatılmıyor.
Hiç olmazsa yarısı kadar aydınlatılsa, yarısı kadar özen gösterilse...
Erkekleri Avrupa'ya gönderiyorlar.
Haydi, kadınlar bundan mahrum edilsin.
Bir şey demeyelim. Fakat üniversiteden mahrum etmek en yanlış hareket olur.
Biz kadınlar artık eğitimden yararlanmak istiyoruz. Zamanı gelmiştir. Bekleyecek vaktimiz yoktur.

Kaynak: Kadınlar Dünyası,
29 Ekim 1913 akt. Çakır, 1994.

Kadınlar Dünyası'nın yazar kadrosunda da yer alan Kadın Haklarını Savunma Derneği Üyeleri

Kaynak: Şehbal Dergisi, 1913

AZİZ HAYDAR HANIM

Öğretmen-Okul Yöneticisi- Yazar-Girişimci-Kadın Hakları
Savunucusu-Gönüllü Hemşire

1881-1956

Eğitim Hayatına Katkıları

II. Meşrutiyet'in ilk yıllarında okul açmak için Eğitim Bakanlığına başvurdu. Başvurusu sonucunda Kız Öğretmen Okulundaki sınavda başarılı olma şartı ile kendisine izin verilebileceği belirtildi.

Aziz Hanım bu zorlu sınavı başarı ile geçerek okul açma izin belgesini aldı. Kimseden maddi yardım istemeden elindeki para ve aile yadigarı ziynet eşyalarını satarak İstanbul Beyazıt'ta bir konak kiraladı. Bu konakta sekiz sınıflı "Ana" isiminde özel bir okul açtı.

Bu okulda 5-7 yaş arası çocukların eğitim gördüğü ana sınıfı da bulunuyordu.

Böylece çocuklarını bırakacak yerleri olmadığı için okuyamayan annelerin ve onların çocuklarının eğitim almasını sağlıyordu. Aziz Hanım, bu okulda öğretmenlik yanında müdürlük görevini de yürüttü.

Kaynak: Özen, 2018

Öğretmenlik ve okul yöneticiliği görevleri yaptı. Donanma Derneğinde aktif bir üyeydi. Kızılay'a ilk kaydolan gönüllü kadınlardan biriydi. Balkan Savaşı'nda bir sene, Çanakkale Savaşı'nda on ay, Kurtuluş Savaşı'nda Sakarya Savaşı'nın başından Büyük Zafer'in sonuna kadar cepheden cepheye koştu.

Aziz Haydar Hanım eğitime katkılarından dolayı Kadınlar Dünyası dergisinin kapağında

Kaynak: İstanbul Kadın Müzesi, 2014

Sıra sizde!

Kadınlar Dünyası dergisinde yayımlanmak üzere kadınlara eğitim hakkı tanınmasını destekleyen bir yazı yazınız. Yazınızda kadınlara tüm kademelerde eğitim hakkı verilmesinin kadınlar ve toplum açısından katkılarına değininiz. Yazınızı şiir, slogan ve çizimlerle destekleyebilirsiniz.

Yazınızın başlığına karar verin.

Yazınızın amacını açıklayın.

.....

.....

.....

.....

.....

KADINLAR YÜKSEKÖĞRENİM HAKLARINI KAZANIYOR!

Kadınlar Üniversite Konferans Salonunda

1913
Kız Lisesi

Kadınlar yükseköğrenim haklarını talep etmeden önce lise eğitimleriyle ilgili adımlar atılmıştı. 1880 yılında İstanbul'da kızlar için lise düzeyinde bir okul açılmıştı. Ancak kız liseleri halkın ilgisizliği yüzünden kapandı. Kadınların bilinçlenmesi ve haklarını talep etmesi üzerine liseler 1911 yılında İstanbul'da yeniden açıldı. Böylece kadınlar II. Meşrutiyet Dönemi'nde ortaöğrenim imkânına sahip olmuşlardı (MEB, 2019).

Numune Kız Lisesi Öğrencileri

Kaynak: Fotoğraf Seyhun Binzet Arşivi akt. MEB, 2019.

Üsküdar Kız Mektebi Binası

Kaynak: Fotoğraf Seyhun Binzet Arşivi akt. MEB, 2019.

7 Şubat 1914
Kadınların
Üniversiteden Serbest
Dersler Alması

Dönemin Eğitim Bakanlığı, kadınların üniversitede eğitim alma isteklerine sessiz kalmadı. 7 Şubat 1914 günü Üniversitede kadınlara özel serbest dersler açıldı.

Üniversite Konferans Salonu

Kaynak: İstanbul Kadın Müzesi, 2014

Dönemin Eğitim Bakanı Şükrü Bey, serbest dersler için şunları söyledi:

"Genç Müslüman kızlarını da yükseköğretimden yararlandırma ihtiyacı kendini her gün daha fazla hissettiriyordu. Bu ihtiyacı yerine getirmeye bir başlangıç olmak üzere Üniversite Konferans Salonu'nda serbest dersler düzenledik."

KADINLAR ÜNİVERSİTEDE

Kadınlar: “Üniversiteyi istemek insanlık hakkımızdır!”

12 Eylül 1914
Kadın Üniversitesi

Sonunda kadınların üniversitede ders alma istekleri kabul edilmişti. Ama bu dersler kurs niteliğindedi. Oysa kadınlar üniversite eğitimi ve diploması almak istiyorlardı. Kız Öğretmen Okulu mezunu kadınlar Eğitim Bakanlığına başvurarak kadınlar için de üniversite açılmasını istediler. Eğitim Bakanlığı bu isteği uygun buldu. Üniversite binası olan Zeynep Hanım Konağı'nın bir bölümünde 12 Eylül 1914'te kadınlar için bir üniversite resmen açıldı.

Zeynep Hanım Konağı

Kaynak: İstanbul Kadın Müzesi, 2014

Edebiyat Fakültesi Öğrencileri ve Hocaları (1920)

Kaynak: İstanbul Kadın Müzesi, 2014

Eğitim süresi üç yıl olan Kadın Üniversitesi, Edebiyat ve Fen bölümlerinden oluşuyordu. Tıp veya hukuk gibi farklı alanlarda eğitim almak isteyen kadınlar da vardı. Ancak kadınlar henüz bu fakültelere kabul edilmiyorlardı.

Zamanla kadınlar kendilerine erkek üniversitesindeki kadar kaliteli bir eğitim verilmediğini düşünmeye başladılar. Savaş koşullarının da etkisiyle kadın ve erkek üniversitelerinin birleşmesi ve karma eğitim konuları gündeme geldi.

Şükûfe Nihal başkanlığında bir öğrenci grubu cesur bir adım atarak Eğitim Bakanı'ni ziyaret edecek ve kaliteli bir eğitim için erkeklerle birlikte öğrenim görme isteklerini bildirecekti.

Şükûfe Nihal
Kadın Üniversitesi
Öğrencisi

KADINLAR KARMA EĞİTİMİ DESTEKLİYOR!

"Büyük Mecmua" adlı dergi, karma eğitim konusunda anket düzenledi. Ankete katılarak karma eğitimi destekleyen görüşler dergide yayımlandı. Bazı görüşleri aşağıda inceleyelim:

"İşe katılmak demek toplumsal hayata, bazı erkekler arasına, eşit haklar ile girmek demektir. Bu yüzden, bu hanımları derslerde erkeklerden ayırmak ne kadar anlamsız olur? Zira bu hanımlar okulda ömürlerini sürmeyecekler, oradan çıkar çıkmaz toplum hayatına atılacaklar. Örneğin öğretmen oldukları zaman erkek öğretmen arkadaşları ile birlikte çalışmayacaklar mı? Ticarete başladıkları hâlde herkes ile temasta bulunmayacaklar mı?"

Halide Edib Adıvar

Aşağıya fotoğrafınızı ekleyerek altına adınızı yazabilirsiniz.

Fotoğrafım

Müfide Ferit

"Mağazalarda kadın erkek beraber satıcılık edebilirlerse üniversite sınıfında da erkek, kadın arkadaşıyla yan yana oturma hakkını itiraz edilemez derecede kazanmıştır."

Kaynak: "Darülfünun'da Kadın", Büyük Mecmua, nr. 6, 1919 akt. Toprak, 2014, s.30-31.

Derginin düzenlemiş olduğu ankete katıldığınızı düşününüz. Aşağıdaki konuşma balonuna kadın ve erkek öğrencilerin üniversitenin aynı sınıflarında, aynı nitelikte ders almasını destekleyen kısa bir yazı yazınız.

KADINLAR ERKEKLERLE EŞİT EŐİTİM FIRSATLARINA KAVUŞUYOR

1 Nisan 1919
Kadın Üniversitesinin
Kaldırılması

İki ayrı üniversite ekonomik olarak bütçeye yük getiriyordu. Kadın öğrenciler bu nedenle bazı eğitim fırsatlarından yararlanamıyorlardı. Erkek arkadaşlarıyla aynı kalitede eğitim talep ediyorlardı. Laboratuvarların kullanımında güçlükler ortaya çıkıyordu. Öğretim üyeleri kadın ve erkek öğrenciler için dersi günde iki kez tekrar etmek durumunda kalıyorlardı. Bu da onlar için zaman kaybına sebep oluyordu. Savaş yıllarının getirdiği sorunların da etkisiyle öncelikle iki üniversite birleştirildi ve Kadın Üniversitesi kaldırıldı. Ardından, atılan adımlarla birlikte üniversitede yavaş yavaş karma eğitime geçildi. Bazı kadın öğrenciler kendilerine ayrılan ders saatlerini boykot ederek erkek öğrencilerin derslerine katılmaya başladı.

Kadınlar azim, kararlılık ve dayanışmayla yürüttükleri mücadelelerinde eğitim hakları konusunda önemli kazanımlar elde ettiler. Erkeklerle tamamen eşit eğitim haklarına kavuşmaları ise Cumhuriyet Dönemi'nde gerçekleşti.

Kaynak: Arslan, Selçuk ve Nam, 2012

Üniversitenin Kimya Bölümünde
Kadın ve Erkek Öğrenciler Birlikte Eğitim Alıyor

Kaynak: İstanbul Kadın Müzesi, 2014

Üniversite Fen Fakültesi
Kimya Bölümü Mezunları (1923)

Kaynak: Etker, 2003

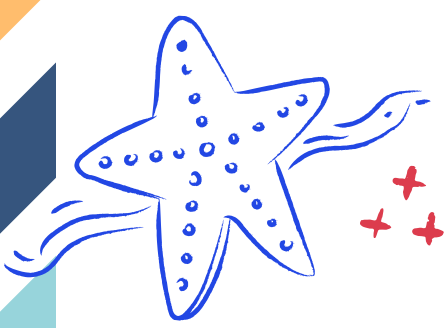
Dönem gazetelerinden birinde çalışan bir gazeteci olduğunuzu hayal edin. Sizden kadınların eğitim hakkı mücadelesi konulu bir haber hazırlamanız istendi. Buraya kadar öğrendiklerinizi gözden geçirerek bir haber sayfası hazırlayın. Haberınızı hazırlarken Kadınlar da Oradaydı! web sitesinde yer alan eğitim hakları konulu müzik klibi, video ve bilgi afişlerinden yararlanabilirsiniz. Aşağıdaki boş alana haber içeriğinizi tasarlamak için notlar alabilirsiniz.

Web sitesine
ulaşmak için
görsele çift
tıklayabilirsiniz.

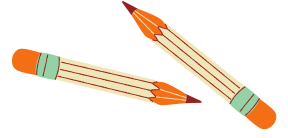

Web sitesine
ulaşmak için kodu
tarayabilirsiniz.

Neler Öğrendik?

1. Eğitim hakları için mücadele eden kadınlardan hatırladıklarınızın isimlerini yazınız.

1.

4.

2.

5.

3.

6.

2. Kadın ve erkeklerin aynı üniversitede farklı saatlerde eğitim alması ne gibi sorunlara yol açmış olabilir? Açıklayınız.

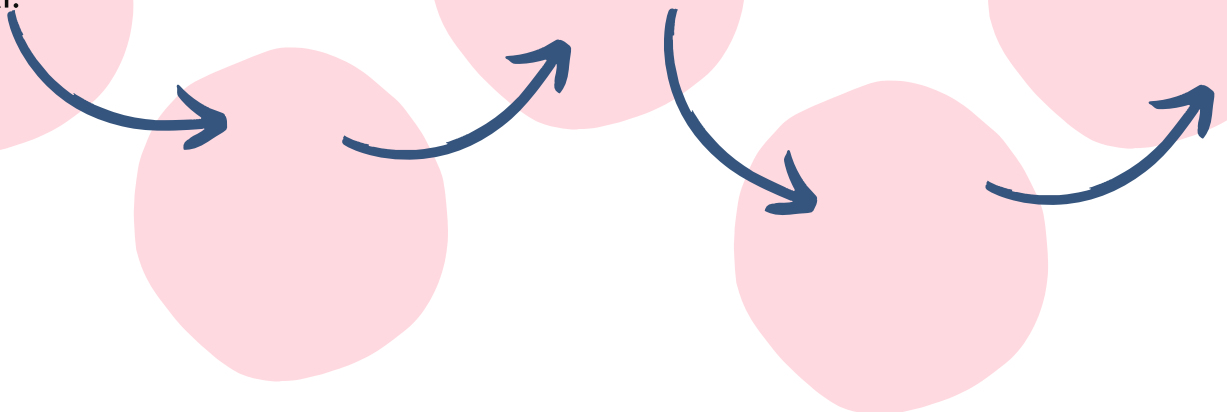

3. Kadınların üniversitede eğitim alma haklarına kavuşmak için verdikleri mücadeleleri ve kazandıkları başarıları sırasıyla açıklayınız.

Aşağıda yer alan yuvarlakların içine kadınların eğitim haklarını kazanma sürecinde atılan adımları kronolojik sıraya göre yazınız.

1870
Kız Öğretmen Okulu
açıldı.

Aşağıda eğitim hakkı için mücadele eden bazı kadınların görselleri verilmiştir. Ayrılan boşluğa ilgili kadınların isimlerini ve yaptıkları faaliyetleri kısaca yazınız. O dönemde yaşasaydınız kadınların eğitim hakları için siz neler yapardınız? Son satıra fotoğrafınızı ekleyerek planladığınız faaliyetleri açıklayınız.

Öncü kadın

Adı-soyadı

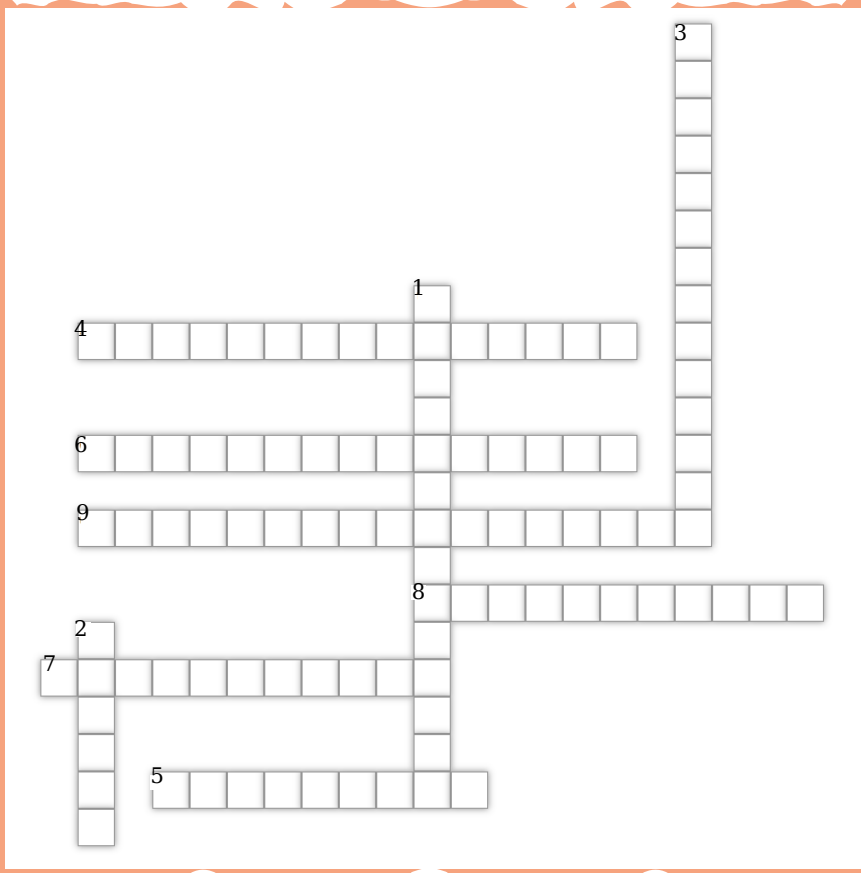
Faaliyetleri

Fotoğrafım

Kadınların eğitim hakkı mücadelesi ile ilgili ip uçlarından yararlanarak aşağıdaki bulmacayı çözünüz.

Bulmacayı çevrimiçi çözmek için kodu tarayabilirsiniz.

Bulmaca linki:

<https://learningapps.org/display?v=p1c107rw221>

İP UÇLARI

1. Kadınlar Dünyası dergisinde "Avrupa'da Kadın Eğitimi" başlıklı yazının sahibi.
2. "Üniversiteyi istemek bizim insani hakkımız." sözünü söyleyen öncü kadının ilk adı.
3. Tanzimat Dönemi'nden önce kadınların gidebildiği tek okul.
4. Kadınların eğitim hakkını destekleyen dergilerden birinin adı.
5. 1913 yılında kadınlar için ilk kez İstanbul'da açılan okul türü.
6. Eğitime katkılarından dolayı Kadınlar Dünyası dergisinin kapak sayfasına çıkan öncü kadın.
7. Eğitim Bakanını ziyaret ederek erkeklerle birlikte öğrenim görme istediğini belirten kadın.
8. Karma eğitim konusunda görüş almak için anket düzenleyen derginin adı.
9. 1914 yılında kadınlar için ilk kez İstanbul'da açılan okul türü.

DOĞRU MU? YANLIŞ MI?

Aşağıda yer alan ifadeleri doğru ise ✓ yanlış ise ✗ şeklinde işaretleyiniz.

- Osmanlı'da Tanzimat Dönemi'ne kadar Mahalle Mektebini bitiren kızların okullardaki eğitim hayatı sona eriyordu.
- Kız çocukları için açılan eğitim kurumlarındaki öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere 1870'te ebelik okulları açıldı.
- Nuriye Ulviye Mevlan, Kadınlar Dünyası dergisine yazılar yazarak kadınların eğitim hakkını savundu.
- 1914'te açılan Kadın Üniversitesi'nde kadınlar hukuk ve tıp eğitimi alabiliyorlardı.
- 1919 yılında Kadın Üniversitesi kapatıldı.
- Kadınlar erkeklerle eşit eğitim haklarına erişmek için mücadele verdiler.

Seçilmiş Kaynakça ve Görsel Kaynaklar

- Arslan, A. Selçuk, M. ve Nam, M. (2012). *Türkiye'nin İlk ve Tek Kız Üniversitesi İnas Darülfünunu (1914-1919)*. İstanbul: İdil.
- Cüz kesesiyle bir kız çocuğu (1890'lar), Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı 1998 Ajandası.
<http://kadineserleri.org/wp-content/uploads/2018/08/1998-osmanlidan-cumhuriyete-kadin-ve-egitim.pdf>
- Çakır, S. (1994). *Osmanlı kadın hareketi*. İstanbul: Metis.
- Çakır, S. (2011). *Osmanlı kadın hareketi* (Genişletilmiş 3. bs.). İstanbul: Metis.
- Dölen, E. (2008).II. Meşrutiyet döneminde Darülfünun, *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, 10 (1).
- Erdem, Y. T. ve Yiğit, H. (2010). Bacıyan-ı Rumdan Günümüze Türk Kadınının İktisadi Hayattaki Yeri, Cilt 2-3, İstanbul.
- Etker, Ş. (2003). Üniversite Fen Fakültesi Kimya Bölümü mezunları (1923) [Fotoğraf]. İstanbul Darülfünunu Fen Fakültesi Kimya Zümresi Müdürü Muavini Mehmet Ali Kağıtçı, *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, 4 (2), 21-28.
- İstanbul Kız Meslek Okulu, *Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı Eğitiminde Modernleşme*, 2014, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü.
<file:///C:/Users/Acer/Downloads/134-OSMANLI%20E%C4%9E%C4%B0T%C4%B0M%C4%B0NDE%20Modernle%C5%9Fme.pdf>
- İstanbul Sultanahmet'teki Cevri Kalfa Kız Ortaokulu, Fatih/İstanbul. <https://islamansiklopedisi.org.tr/cevri-kalfa-mektebi>
- İstanbul Kız Meslek Okulu,
https://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_05/30125511_30093130_mesleki_teknik_egitim_kitap.pdf
- Kadın Üniversitesi Edebiyat Bölümü öğrencileri ve hocaları (1920). Kadınların Üniversitede 100 Yılı İnas Darülfünunu / Kadın Üniversitesi 1914-1919. İstanbul Kadın Müzesi.
<https://sarkac.org/wp-content/uploads/2018/02/KATALOG-catalogue-100-YIL-year.pdf>
- Kadın ve erkek öğrenciler birlikte eğitim alıyor. Kadınların Üniversitede 100 Yılı İnas Darülfünunu / Kadın Üniversitesi 1914-1919. İstanbul Kadın Müzesi.
<https://sarkac.org/wp-content/uploads/2018/02/KATALOG-catalogue-100-YIL-year.pdf>
- Kutlar, M. (2008). Ulviye Mevlan: Yaşamı Ve Düşünceleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Mükerrem Belkis, "Maarif Nezareti'nden Büyük Bir Temenni", *Kadınlar Dünyası*, 4 Temmuz 1329 (17 Temmuz 1913), No: 92.
- Mükerrem Belkis, "Milletle ve Hükümete Bir Hitabe: Hak İstiyoruz", *Kadınlar Dünyası*, 28 Haziran 1329 (11 Temmuz, 1913), No: 86.
- Mükerrem Belkis, "Avrupa'da Tahsil-i Nisvan", *Kadınlar Dünyası*, 9 Haziran 1329 (22 Haziran 1913), No: 67.
- Numune Kız Lisesi Öğrencileri, Seyhun Binzet arşivi akt. MEB, (2014). geçmişten günümüze fotoğraflarla meslekî ve teknik eğitim. https://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_05/30125511_30093130_mesleki_teknik_egitim_kitap.pdf
- Nuriye Ulviye Mevlan, İstanbul Kadın Müzesi, (2014). Kadınların Üniversite'de 100. yılı İnas Darülfununu/ Kadın Üniversitesi 1914-1919. <http://istanbulkadınmuzesi.org/nuriye-ulviye-mevlan-civelek>
- Özen, İ. (2018). Balkan Savaşı'nın yaralarını İstanbul'da saran bir hemşire: Aziz Haydar Omur. *Türk Dili*, 796, 36-47.
- Sıbyan mektebine başlama töreninden bir sahne, Ressam: Hüseyin Rifat Çeteci (1861-1939). Üstünipek, M. ve Üstünipek, Ş. (2014). Âminalay ve Resimlerde Ele Alınışı, *Art-Sanat dergisi*. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/92881>
- Şehbal Dergisi, 1 Kanunuevvel 1329 (14 Aralık 1913), No. 87, s. 290.
- Toprak, Z. (2014, Eylül). Darülfünun'a kız öğrencilerin kabulü [1919] ve gelenekçilerle yenilikçiler, *Toplumsal Tarih*, 249, 22-33.
- Uçar, S. (2020). Kadın düşün dünyasında Türk modernleşmesi ve kadın imgesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü*.
<https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/71953/628636.pdf?seq=>
- Üsküdar Kız Lisesi Binası, Seyhun Binzet arşivi akt. MEB, (2014). geçmişten günümüze fotoğraflarla meslekî ve teknik eğitim. https://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_05/30125511_30093130_mesleki_teknik_egitim_kitap.pdf
- Zeynep Hanım Konağı, (2014). Kadınların Üniversitede 100 Yılı İnas Darülfünunu / Kadın Üniversitesi 1914-1919. İstanbul Kadın Müzesi.
<https://sarkac.org/wp-content/uploads/2018/02/KATALOG-catalogue-100-YIL-year.pdf>

ÇALIŞMA KİTABI

ORTAOKUL

GEÇMİŞİN İZİNDE

KADINLARIN MÜCADELESİ 2: EĞİTİM HAKLARI

Esra KAPTAN İZMİR

Bu kitap, Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet Dönemlerine odaklanarak kadın geçmişi ile bu geçmişin öncü kadınlarını sosyal bilgiler/tarih öğretimi bağlamlarında görünür kılmayı hedefleyen “Geçmişin İzinde-Kadınların Mücadelesi Çalışma Kitabı” serisinin bir parçasıdır. Seride azimli kadınların, kadın-erkek tüm vatandaşların eşit haklara sahip olduğu bir toplum hayallerini gerçekleştirmek ve torunlarına bağımsız bir ülke bırakmak için hangi maceralara atıldıkları, tarihsel kaynaklara dayalı olarak keyifli etkinliklerle ele alınmıştır. Serinin “Eğitim Hakları” başlıklı bu ikinci kitabında, Osmanlı Devleti’nin modernleşme sürecinde kadınların eğitimi için atılan adımlar, kadınların eğitim haklarının peşine nasıl düştükleri, bu hak arayışı sürecinin öncü kadınları ve bu hakların nasıl kazanıldığına yer verilmiştir. Zengin bir görsel içerik, tarihsel kaynaklar ve bilgi metinleri ile desteklenen etkinliklerin, öğrencilerin eğlenerek öğrenmelerine katkı sunması umulmaktadır.

YENİİNSAN